

Oiza-Oteiza, l'arquitectura i l'escultura unides en el paisatge

La demarcació de Barcelona del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (CoAC) presenta aquests dies l'exposició *Oiza-Oteiza en el paisatge*, la qual mostra la primera ocasió en què arquitecte i escultor van treballar plegats, el projecte de construcció de la basílica d'Arantzazu, i la darrera, l'ampliació de la casa museu d'Altzuza.

El 28 d'octubre s'ha obert al públic la segona exposició del cicle *Amics*, centrat en l'amistat i col·laboració entre dos talents de disciplines diferents, una mostra del que l'amistat i el diàleg poden aportar a la creació artística. L'arquitecte **Francisco Javier Sáenz de Oiza** i l'escultor **Jorge Oteiza** inicien la seva amistat a la dècada dels cinquanta arran de la col·laboració en el projecte de reconstrucció de la basílica d'Arantzazu. El segon moment clau que mostra l'exposició és l'ampliació de la casa on va viure Oteiza, a Altzuza, per fer-hi el museu on s'exposen la gran majoria de les obres de l'escultor.

Amb l'objectiu d'explicar en detall aquests dos projectes, l'exposició, comissariada per **Josep Quetglas, Fernando Marzá, Guillermo Zuaznabar** i **Javier González de Durana**, es divideix en dues mostres: *ENTRE PUES. Arquitectura i estatuària a Arantzazu (1950-57)* —28 d'octubre a 12 de novembre— i *LÍNIA DE DEFENSA. Museu a la casa obrador d'Altzuza (1992-2002)* —28 d'octubre a 10 de desembre.

L'exposició tracta de mostrar un contingut doble. Per una banda, explicar en què consisteix el treball d'un arquitecte, què és el més específic del seu ofici, com el fet de deixar parlar al projecte dona lloc a la resolució final de l'obra. Això s'aconsegueix mitjançant croquis, reproduccions fotogràfiques de plànols i maquetes, elements que conformen la documentació dels projectes d'Arantzazu i Altzuza i que permeten donar una mostra de l'altíssim nivell de rigor i el mestratge en l'ofici.

Per un altre costat, tot i la inauguració recent del museu Oteiza, l'obra de l'escultor acostuma a ser presentada arrencada del territori en què el seu autor va voler ancorar-la, com si Oteiza hagués viscut i treballat en el limbe, i no en i per a unes condicions col·lectives, històriques i geogràfiques concretes. L'exposició proposa una mirada que retorna Oteiza al seu sòl amb set documentals que registren intervencions de l'escultor en el seu territori. A més, es presenten 7 escultures d'Oteiza.

El muntatge de l'exposició inclou textos dels dos artistes que narren els inicis de la seva professió, apunts de projectes, descripcions d'obres...

OIZA-OTEIZA en el paisatge: Arantzazu i Altzuza

Per a Oiza i Oteiza, el paisatge esdevé un element primordial en les seves obres, un element que actua com a mitjancer entre l'home i la natura. A Arantzazu, per exemple, Oteiza col·locà 14 apòstols, i no 12, a la façana de la basílica. Des del punt de vista conceptual, l'escultor mostra l'estil basc, del qual diu que es compon de dues ànimes o ritmes: una d'irregular i inconstant i l'altra de regular i constant. Així, set figures de la façana representen l'ànima esquerra de set províncies —Àlaba, Baixa Navarra, Biscaia, Guipúscoa, Laburdi, Navarra i Zuberoa— i les altres set l'ànima dreta. Des del punt de vista artístic, l'escultura s'integra en l'arquitectura. Així, per les dimensions de les peces de pedrera, cadascuna de les quals produï a un apòstol, i per la distància entre les dues torres d'Oiza, 14 eren les peces que hi encaixaven; ni més, ni menys. Aquesta articulació de figures com a paisatge també es troba a l'interior de la basílica: dues fileres de set capelles laterals, set absis a l'entorn de l'altar major...
El mate

Pel que fa a la Fundació Jorge Oteiza (a Altzuza) dedicada a recollir l'obra i les investigacions de l'artista en el camp de l'escultura, el projecte d'Oiza s'emplaça com a continuïtat o ampliació de la casa-taller d'Oteiza. L'arquitecte va projectar un edifici annex, però interrelacionat, a la casa de l'escultor. Dos són els elements clau d'aquesta obra. D'una banda, cal destacar el color. Els terres, interiors i exteriors tendeixen a l'òxid, al vermell, color que l'arquitecte utilitza en múltiples obres. De l'altra, la llum —directa, indirecta, zenital, rasant, lateral...— que articula la posició de les escultures exposades d'Oteiza, jugant amb les penombres i els contrallums. Oiza definia el projecte com un temple profà ja que es contraposa a la il·luminació de les esglésies, en què una major intensitat de llum significa major importància religiosa. A Altzuza, Oiza fa que la llum es rebi pels laterals i el contrallum es concentri a la part central, de manera que les escultures d'Oteiza tinguessin una il·luminació artificial que realci els efectes expressius de les seves obres.

ENTRE PUES. Arquitectura i estatuària a Arantzazu (1950-57)

Del 28 d'octubre al 12 de novembre

Producció: demarcació de Barcelona del CoAC i ministeri d'Habitatge

Organització: Àrea de Cultura, Formació i Publicacions

Comissariat i disseny: Javier González de Durana, Fernando Marzá, Josep Quetglas, Guillermo Zuaznabar

Col·laboradors: Diana Aguilar, Javier Nieto

Disseny gràfic: Joan Barjau

LÍNIA DE DEFENSA. Museu a la casa obrador d'Altzuza (1992-2002)

Del 28 d'octubre al 10 de desembre

Producció: demarcació de Barcelona del CoAC i ministeri d'Habitatge

Organització: Àrea de Cultura, Formació i Publicacions

Comissariat i disseny: Fernando Marzá, Josep Quetglas, Guillermo Zuaznabar

Col·laboradors: Diana Aguilar, Javier Nieto

Disseny gràfic: Joan Barjau

Filmacions: Manuel Asín, Oscar Gascón i Jaime Natche

Música: Mikel Azpiroz

Reproducció d'originals: Centre de Documentació d'Imatges del CoAC

Biografia

FRANCISCO JAVIER SÁENZ DE OIZA (Cáseda, Navarra, 1918 – Madrid, 2000)

Finalitza els estudis d'arquitectura a l'Escola d'Arquitectura de Madrid l'any 1946, on rep el premi Aníbal Álvarez al millor expedient acadèmic. Viatja als Estats Units amb una beca de la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando.

Comença la seva carrera acadèmica, l'any 1949, impartint classes de Salubritat i Higiene. Tres anys després, esdevé professor de Projectes Arquitectònics a l'Escola d'Arquitectura de Madrid. El 1968 guanya la càtedra d'aquesta assignatura, i de 1981 a 1983 serà director de la institució.

El 1989 el Consejo Superior de los Colegios de Arquitectos de España li concedeix la Medalla d'Or de l'Arquitectura, com a reconeixement dels mèrits a institucions i persones que es distingeixen per la seva labor en favor de l'arquitectura i de la professió d'arquitecte. El 1993 és guardonat amb el Premi Príncep d'Astúries de les Arts.

Entre les seves obres destaquen: Basílica d'Arantzazu (1950-54), Torres Blancas a Madrid (1961-1968), banc de Bilbao a Madrid (1971-1978), El Ruedo a Madrid (1986), Centro Atlántico Arte Moderno a Las Palmas (1989), Palacio de Festivales de Santander (1991), Museu Oteiza a Alzuza (1992-2000).

JORGE OTEIZA (Orio, Guipúscoa, 1908 – Donostia, 2003)

Mentre cursa estudis de medicina a Madrid, assisteix a l'Escola d'Arts i Oficis. El 1935 viatja a Amèrica del sud, on es dedica a la docència a l'Escola Nacional de Ceràmica de Bogotà i fa l'es primeres exposicions a Santiago de Xile i Buenos Aires.

En la dècada dels cinquanta, s'encarrega de l'estatuària de la basílica d'Arantzazu, a Guipúscoa, un enorme conjunt que va projectar el 1953 i executar entre 1968 i 1969.

El 1985 li va ser concedida la Medalla d'Or de Belles Arts d'Espanya i el 1988 rep el Premi Príncep d'Astúries de les Arts.

Entre les seves obres més conegudes, destaquen: La ola (donada el 1988 al MACBA), La Pietà (des de 1999 a San Sebastià) i l'Odiseo (als jardins de ciutatella de Pamplona).

L'escultor va donar l'obra seva que havia conservat al poble de Navarra i quedarà exposada al museu de la Fundació Jorge Oteiza, creada el 1996 a Alzuza per conservar, estudiar i difondre la seva obra.